

Original article

## Kazanç Yönetimi ile Ertelenmiş Vergiler Arasındaki İlişkinin Panel Veri Analizi ile Test Edilmesi

### Testing the Relationship Between Earnings Management and Deferred Taxes by Panel Data Analysis

İlhami Ekrem Tohumcuoğlu \*

Graduate School of Social Sciences, Muğla Sıtkı Koçman University, Muğla, Türkiye

#### Özet

Muhasebe standartları ile mali mevzuata göre hesaplanan kâr arasında ortaya çıkan farkın, raporlama yapılan dönem vergi gideri üzerindeki etkisi, ertelenmiş vergi olarak adlandırılmaktadır. Finansal raporlama sürecinde yöneticiler, amaçlı olarak objektiflikten uzaklaşarak kazançlarını yönetebilmektedir. Vergi düzenlemelerinin muhasebe standartlarına göre daha katı olması, kazanç yönetimi uygulayan firmalarda ticari kâr ile mali kâr arasında daha büyük farklara, dolayısıyla ertelenmiş vergilerde artışa neden olmaktadır. Bu çalışmada, firmaların kazanç uygulamalarının göstergesi olarak kabul edilen ihtiyari tahakkukları ile ertelenmiş vergi giderleri arasındaki ilişki panel veri analizi ile incelenmiştir. Bu amaçla araştırma örneklemini olarak, 2015-2021 yıllarında XKOBİ'de listelenen 33 firma kullanılmıştır. Yapılan analizde performans düzeltmeli Jones (Kothari vd.: 2005) modeline göre ölçülen kazanç yönetimi ile ertelenmiş vergi gideri arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca firmaların kazanç yönetimi düzeyine bağlı olarak, aktif karlılık oranı, faaliyet nakit akışları, efektif vergi oranı, piyasa değeri defter değeri oranının sektör ortalamasından uzaklığının azalışı gösterdiği, toplam borç oranı, fvök oranı, aktif devir hızı ve piyasa değerinin satışlara oranının artış gösterdiği tespit edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Kazanç Yönetimi, Ertelenmiş Vergi, Panel Veri Analizi.

#### Abstract

The effect of the difference between the accounting standards and the profit calculated according to the fiscal legislation on the tax expense for the reporting period is called deferred tax. In the financial reporting process, managers can manage their earnings by purposefully moving away from objectivity. The fact that tax regulations are stricter than accounting standards causes larger differences between accounting profit and taxable profit in companies that apply earnings management, and therefore an increase in deferred taxes. In this study, the relationship between discretionary accruals, which are accepted as an indicator of companies' earnings practices, and deferred tax expenses are examined by panel data analysis. For this purpose, 33 companies listed in XKOBİ in the years 2015-2021 were used as the research sample. In the analysis, it was determined that there is a statistically significant positive relationship between earnings management and deferred tax expense measured according to the performance-adjusted Jones (Kothari et al.: 2005) model. In addition, depending on the earnings management level of the companies, it has been determined that the distance between the asset profitability ratio, operating cash flows, effective tax rate, and market value book

\* Corresponding author:

İlhami Ekrem Tohumcuoğlu is a Lecturer in the Dalaman Vocational School at Muğla Sıtkı Koçman University in Muğla, Türkiye.  
Email: tohumcuoglu@mu.edu.tr

value ratio from the sector average decreased, and the ratio of the total debt ratio, EBIT ratio, asset turnover, and market value to sales increased.

**Keywords:** Earnings Management, Deferred Tax, Panel Data Analysis.

**Received:** 10 February 2023 \* **Accepted:** 23 March 2023 \* **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiasos.2023.535.1>

## GİRİŞ

İşletmenin finansal yapısını ve faaliyet sonuçlarını, geniş bir kullanıcı kitlesine sunmayı amaçlayan finansal tablolar, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri (GKGMİ) içerisinde tanımlanmış yargıları, tahminleri ve varsayımları barındırmaktadır. Böylelikle ilgili taraflara sunulan finansal verilerin, geçmişe dönük niceliksel verilerle sınırlı kalmayarak karar verme süreçlerinde kullanılabilir nitelikli veriler haline getirilmesi amaçlanmaktadır. Yöneticilerin bu konudaki sorumluluklarını objektif olarak yerine getirmesi, finansal raporlamadan beklenen etkinliği büyük ölçüde sağlayabilmekteyken, objektiflikten uzaklaşılması ise en basit haliyle kazanç yönetimi olarak tanımlanmaktadır.

Kazanç yönetimi konusunda yapılan çok sayıda çalışmaya bağlı olarak araştırmacılar, kazanç yönetimini farklı şekillerde tanımlamıştır. Healy ve Wahlen (1999), kazanç yönetimini yöneticilerin hissedarları yanıltmak veya finansal raporlamaya bağlı olarak ortaya çıkacak yükümlülükleri etkilemek amacıyla gerçekleştirdiği tarafsız olmayan raporlama olarak görmektedir. Schipper (1989: 92) kazanç yönetimini, işletmenin kazançlarına veya kazanç bileşenlerine ilişkin ek açıklamalarına, raporlama sürecinde amaçlı müdahale olarak tanımlamıştır. Burgstahler ve Dichev'e (1997) göre, yöneticilerin kazanç yönetimine ilişkin iki hedef vardır; bunlar, kazanç düşüşünü ve kayıpları önlemektir. Mulford ve Comiskey (2002), kazanç yönetimini, zararları önlemek, kazanç düşüşünü önlemek ve analist tahminlerini karşılamaya yönelik manipülasyon olarak tanımlamıştır. Mohanram (2003), kazanç yönetimini gelirin zamanlar arası transferi olarak değerlendirmiştir. Scott (2006) kazanç yönetimini, belirli bir kazanç hedefine ulaşmak için, muhasebe politikalarının veya kazancı etkileyen eylemlerin yönetici tarafından seçimi olarak tanımlamıştır.

Muhasebe standartları ile mali mevzuata göre hesaplanan kâr arasında gerek değerlendirme ölçüleri gerekse bazı gelir ve giderlerin gerçekleşme zamanlarını farklı kabul etmesine bağlı olarak farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu farklılığın raporlanan dönem vergi gideri üzerindeki etkisi ertelenmiş vergi olarak adlandırılmaktadır.

Muhasebe standartları, muhasebe kârı ile vergi kârı arasında oluşan farkların geçici olduğunu, gelecekteki vergi giderini artıracak geçici farkların ertelenmiş vergi yükümlülüğü, gelecekte vergi

giderini azaltacak geçici farkların ise ertelenmiş vergi varlığı olarak bilançoda kayıtlanmasını öngörmektedir. Kümülatif olarak kayıtlanan ertelenmiş vergi varlıkları ve ertelenmiş vergi yükümlülükleri hesaplarında, her muhasebe dönemine ilişkin ortaya çıkan değişim tutarı, ertelenmiş vergiye neden olan işlemin finansal tablolara etkisine bağlı olarak gelir tablosunda veya özkaynaklarda raporlanmaktadır.

Bu çalışmada, ertelenmiş vergilerin kazançların yönetilmesi ile ilişkisi araştırılacağı için, firmaların ilgili dönem kârına etkisi bulunan ertelenmiş vergi gideri tutarı esas alınmıştır.

## **LİTERATÜR İNCELEMESİ**

Literatürde, kazanç yönetimi ile ertelenmiş vergi ilişkisini inceleyen çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu alandaki öncül araştırmacılardan Phillips, Pincus ve Rego (2003), ertelenmiş vergi giderinin, zarardan kaçınmak ve kazanç düşüşünü önlemek için kazanç yönetimini tespit etmede yararlı olduğuna dair ampirik kanıtlar elde etmiştir. Phillips, Pincus, Rego ve Wan (2004), önceki çalışmalarını genişleterek, firmaların gelir vergisi dipnot açıklamalarından toplanan ertelenmiş vergi bileşenlerini kullanarak, kazanç düşüşünü önlemek amaçlı kazanç yönetimini tespit etmek için kullanılabilmesine dair kanıt bulmuştur. Schrand ve Wong (2003), bankaların ertelenmiş vergi varlıklarına karşı değerlendirme ödeneğini, analist tahminine göre kazanç yönetimi yapmak için bir araç olarak kullandıklarını bulmuştur. Dhaliwal, Gleason ve Mills (2004), firmaların analistlerin kazanç hedeflerine ulaşmak için vergi giderlerini yönetip yönetmediklerini, efektif vergi oranlarındaki (ETR) değişimler üzerinden inceledikleri çalışmalarında, daha yüksek tahakkuklara sahip firmaların kazançlarını yönetmek için vergi giderini kullanma olasılıklarının daha yüksek olduğuna dair kanıt bulmuştur. Holland ve Jackson (2004), kazanç yumuşatılmasında ertelenmiş vergi karşılıklarının önemli ölçüde kullanıldığını destekleyen güçlü kanıtlar buldular. Richardson ve Leung (2011), Hong Kong'da faaliyet gösteren firmaların ertelenmiş vergi gideri ile kazanç yönetimi arasında pozitif ilişki bulunduğuna dair kanıtlar bulmuştur. Kapoutsou, Tzovas ve Chalevas (2015), Jones (1991) modeli ve geliştirilmiş Jones modeli (Dechow ve diğerleri, 1995) ile tahmin edilen isteğe bağlı tahakkuk düzeyiyle, toplam, cari ve ertelenmiş vergi seviyeleri arasında anlamlı ilişki tespit etmiştir. Özçelik (2021), BİST gıda içecek ve tütün sektörü şirketlerinin, 2017-2019 yılları finansal verilerini içerik analizi yöntemiyle değerlendirdiği çalışmasında, ertelenmiş verginin dönem kârını çoğunlukla kârda artış ve zararda azalış olarak pozitif yönde önemli ölçüde etkilediği, ertelenmiş verginin kâr yönetimi stratejisi olarak kullanılabilceği sonucuna varmıştır.

Yapılan literatür taraması, kazanç yönetimi ve ertelenmiş vergi ilişkisinin, ülkemizde araştırmacıların ilgisini henüz yeterince çekmediğini göstermektedir. Bu çalışmanın konuyla ilgili bilgi birikimine katkı sağlayacağı beklenmektedir.

## **YÖNTEM**

### **Araştırmanın Amacı, Kapsamı, Hipotezleri**

Bu çalışmada kazanç yönetimi göstergesi olarak kabul edilen ihtiyari tahakkuklar ile dönem kazancına etki eden ertelenmiş vergiler arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın hipotezleri şu şekildedir:

H0: Kazanç yönetimi ile ertelenmiş vergi gideri/geliri arasında ilişki yoktur.

H1: Kazanç yönetimi ile ertelenmiş vergi gideri/geliri arasında ilişki vardır.

Araştırma kapsamında BIST Kobi Sınai Endeksinde 2015-2021 arasında sürekli işlem gören 33 şirketin 12 aylık finansal raporlarında yer alan verileri esas alınmıştır. Ayrıca bazı değişkenlerin ölçeklendirilmesi veya tahmin edilebilmesi amacıyla 2014 yılı verileri de analizde kullanılmıştır. Örneklem seçiminde firmaların görece büyüklüklerinin birbirine yakın olması amaçlanmıştır. Analizde kullanılan finansal veriler Finnet Hisse Expert portalından sağlanmış ve analiz için Stata 15 yazılımı kullanılmıştır.

### **Araştırmanın Modeli ve Değişkenleri**

Araştırmanın temel hipotezlerinin sınanması için oluşturulan ekonometrik modelde, 33 şirkete ait 7 yıllık yatay kesit ve zaman serisi verisi birleştirildiği için, panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Yatay kesit verisi, birden fazla birimin bir dönemine ait bilgiler verirken; zaman serisi verisi, bir birime ait birden fazla dönemine ilişkin göre bilgileri içermektedir. Birden fazla birimin, birden fazla dönemine ait bilgilerinin elde edilmesi istenmiyorsa, panel veri kullanılması gerekmektedir (Tatoğlu 2021: 3).

Araştırmanın hipotezlerine göre oluşturulan regresyon modeli şu şekildedir:

$$DACC_{it} = \alpha + \beta_1 DTE_{it} + \beta_2 TAXR_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \beta_4 EBIT_{it} + \beta_5 ASRT_{it} + \beta_6 DPDDD_{it} + \beta_7 MVS_{it} + \beta_8 \Delta DEPT_{it} + \beta_9 \Delta CFO_{it} + u_{it} \quad i=1, \dots, N; t=1, \dots, T$$

**Tablo 1.** Regresyon Modeli Değişkenleri

KISALTMA	AÇIKLAMA	ÖLÇÜM
<b>Bağımlı Değişken</b>		
DACC	Kazanç Yönetimi	Kothari vd., (2005) modeli ile ölçülen ihtiyari tahakkukların mutlak değeri
<b>Açıklayıcı Değişken</b>		
DTE	Ertelenmiş Vergi Gideri/Geliri	Toplam varlıklarla ölçeklendirilmiş mutlak değeri
<b>Kontrol Değişkenleri</b>		
TAXR	Efektif Vergi Oranı (ETR)	Dönem vergi giderinin vergi öncesi kâra oranı
ROA	Aktif Kârlılık Oranı	Dönem net kârının toplam varlıklara oranı
EBIT	FVÖK Oranı	Faiz ve vergi öncesi kârın yıllık satışlara oranı
ASRT	Aktif Devir Hızı	Yıllık satışların toplam varlıklara oranı
dPDDD	PD/DD Sektörel Farkı	Firmanın PD/DD ile sektörel PD/DD arasındaki fark
MVS	Piyasa Değeri Net Satışlar Oranı	Piyasa değerinin yıllık satışlara oranı
ΔDEPT	Borç Değişim Oranı	Toplam borç dönemsel değişim oranı
ΔCFO	Faaliyet Nakit Akışları Oranı	Faaliyet nakit akışlarındaki dönemsel değişimin toplam varlıklara oranı

Modelde yer alan kontrol değişkenleri, literatürde kazanç yönetimi ile ilişkisi bulunan veri gruplarından seçilmiştir.

### ***Kazanç Tespit Modeli***

Kazanç yönetiminin tespiti konusunda yapılan çalışmalarda çoğunlukla tahakkuklara dayalı modeller kullanılmaktadır. Bunun başlıca nedenleri, tahakkuk esaslı muhasebe sisteminin yöneticilere muhasebe tercihleri ile getiri tahminleri üzerinden kazançlarını yönetme fırsatı vermesi (De Angelo, 1986) ve tespit edilme zorluğu bakımından kazanç yönetiminin, kazançların nakit kısmından çok tahakkuklar üzerinden gerçekleşmesinin muhtemel olmasıdır (Beneish, 2001).

Tahakkuk esaslı modellerin temel varsayımı, yöneticilerin takdirine bağlı olan (ihtiyari) tahakkuklar üzerinden kazançların yönetildiğidir. Bu varsayıma göre ihtiyari tahakkukların belirlenebilmesi için öncelikle toplam tahakkukların hesaplanması ve toplam tahakkuklardan yöneticilerin kontrol edemediği (zorunlu) tahakkukların çıkarılması gerekmektedir.

Toplam Tahakkuklar (TACC) = Zorunlu Tahakkuklar (NDACC) + İhtiyari Tahakkuklar (DACC)

İhtiyari Tahakkuklar (DACC) = Toplam Tahakkuklar (TACC) - Zorunlu Tahakkuklar (NDACC)

Dechow, Sloan ve Sweeney (1995), ihtiyari tahakkukları tespit etmek için geliştirilen alternatif modelleri (Healy Modeli 1985, DeAngelo Modeli 1986, Endüstri Modeli Dechow ve Sloan 1991, Jones Modeli 1991, Geliştirilmiş Jones Modeli Dechow, vd. 1995) değerlendirdiği çalışmalarında,

Geliştirilmiş Jones Model (1995)'in en güçlü model olduğunu, kazanç yönetimi ölçümünde kullanılan değişkenlerin firma performansı ile ilişkili olması durumunda, tüm modellerin potansiyel olarak yanlış sonuçlara neden olacağını ifade etmişlerdir. Kothari, Leone ve Wasley (2005), bu sorunu gidermek amacıyla isteğe bağlı tahakkukların ölçülmesinde, firma performans etkisini dengeleyici "Performans Düzeltmeli Jones Modeli"ni geliştirmiştir.

Çalışmanın bağımlı değişkeni olan kazanç yönetimi tahmin modeli (Kothari, vd., 2005) şu şekildedir:

$$TACC_{it} / A_{it-1} = \beta_1[(\Delta REV - \Delta REC)_{it} / A_{it-1}] + \beta_2[PPE_{it} / A_{it-1}] + \beta_3[ROA_{it}] + \epsilon_{it}$$

Modelde;

TACC: Toplam tahakkuklar (dönem net kârı - esas faaliyetlerinden nakit akışı)

$\Delta REV$ : Satış gelirindeki dönemsel değişim

$\Delta REC$ : Ticari alacaklardaki dönemsel değişim

$PPE$ : Brüt maddi duran varlıklar

ROA : Aktif kârlılık oranı

$A_{t-1}$ : t-1 yılındaki toplam varlık

$\epsilon$  . Hata terimi

$\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ : şirkete ait parametreler ile tanımlıdır.

Yukarıda verilen sabit katsayısı olmayan regresyon modelinde, eşitliğin sağ tarafındaki hata terimi ( $\epsilon$ ) dışında kalan tüm parametreler zorunlu tahakkukları, hata terimi ise ihtiyarı tahakkukları temsil etmektedir.

## ANALİZ VE BULGULAR

Panel veri modeli tahmin yöntemi, modelin birim ve zaman etkisini, birim veya zaman etkilerinin bağımsız değişkenlerle korelasyonlu olup olmadığını sınanan testler kullanılarak belirlenmektedir. Bu çalışmada oluşturulan regresyon modelinde klasik modelin geçerliliğinin test edilmesi için F, LR, LM, testleri, sabit etkiler ile tesadüfi etkiler tahmincileri arasında seçim yapmak için Hausman test sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo 2.** Klasik Model Test Sonuçları

F Testi		LR Testi		LM (Breusch & Pagan Lagrangian Çarpanı) Testi	
İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
2.15	0.0008	8.89	0.001	10.82	0.0005

F, LR, LM testlerinin sonucuna göre, birim etkilerin varyansının sıfıra eşit (klasik modelin geçerli) olduğu  $H_0$  hipotezi reddedilmiştir. Sabit etkili veya tesadüfi etkili tahminciden uygun olan seçilmelidir.

**Tablo 3.** Hausman Testi Sonuçları

Hausman Testi		Dirençli Hausman Testi	
İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
11.43	0.1787	2.15	0.9888

Tahminciler arasında seçim yapmak için kullanılan Hausman (1978) ve Dirençli (değişen varyans vb.) Hausman spesifikasyon testlerinde, modelinin temel hipotez tesadüfi etkiler modelidir. Tablo.3'te verilen Hausman ve Dirençli Hausman test sonuçlarına göre  $H_0$  hipotezi reddedilemediğinden, tesadüfi etkiler tahmincisinin etkin olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, regresyon modelimizde “tesadüfi etkiler” tahmin yöntemi kullanılmıştır.

Regresyon modeli tahmin edildikten sonra tahmincinin *en iyi doğrusal yansız tahminci* (BLUE) özelliklerini ihlal etme riskine karşı temel ekonometrik varsayımların geçerli olup olmadığının test edilmesi gerekmektedir (Çınar: 2021).

Bu varsayımlardan, yatay kesit bağımsızlığı, tahminlerin güvenilirliği için ve diğer varsayım testleri üzerinde etkili olduğu için test edilmelidir.

**Tablo 4.** Birimler Arası Korelasyon (Yatay Kesit Bağımlılık) Testi Sonuçları

Pesaran Testi		Friedman Testi		Frees Testi	
İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
-0.257	0.7972	8.429	1.0000	0.311	0.5676

Tesadüfi etkiler modelinde, birimler arası korelasyon (yatay kesit bağımlılığı) olmadığı temel hipotezinin sınıandığı, Pesaran, Friedman ve Frees testlerinin sonuçlarına göre  $H_0$  hipotezi reddedilememekte ve birimler arası korelasyon olmadığı anlaşılmaktadır.

Panel veri modelleri ile çalışıldığında, sahte regresyon problemiyle karşılaşmamak için durağanlığın sınanması, serinin birim köklü olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir (Tatoğlu: 2021, 4). Bu çalışmada kullanılan panel veri modelinde, birimler arası korelasyon olmadığı için birinci kuşak ve dengeli panel veri seti olduğu için birinci grup kök testlerinden Harris-Tzavalish testi yapılmıştır.

**Tablo 5.** Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	Harris-Tzavalish (HT) Testi	
	İstatistik	Olasılık
DACC	-0.1805	0.0000
DTE	0.0245	0.0000
$\Delta$ CFO	-0.4758	0.0000
$\Delta$ DEPT	-0.1056	0.0000
TAXR	-0.1848	0.0000
ROA	0.0557	0.0000
EBIT	-0.1251	0.0000
dPDDD	0.4742	0.0100
ASRT	0.1212	0.0000
MVS	0.1356	0.0000

Birim kök testi sonucuna göre tüm değişkenler için p-value<0.05 olduğundan  $H_0$  “birim kök vardır” hipotezi reddedilmiş ve tüm serinin durağan olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Panel veri modeli etkinliğini bozan varsayımlarından birisi, hata terimlerinde otokorelasyon olmasıdır. Panel veri modelimiz için otokorelasyon olmaması varsayımının test edilmesi için, Bhargava, Franzini ve Narendranathan’ın Durbin Watson testi ve Baltagi-Wu’nun LBI testleri yapılmıştır.

**Tablo 6.** Otokorelasyon Testi Sonuçları

Bhargava et al. Durbin-Watson	Baltagi-Wu LBI
2.1437117	2.3700782

Her iki test sonucu da kritik değerden (ikiden) büyük olduğu için otokorelasyon sorunu olmadığı anlaşılmaktadır.



Panel veri modeli hata terimlerinde, heteroskedasite (değişen varyans) sorunu olması halinde regresyon katsayıları tutarlı fakat tahminler etkin olmayacaktır (Ün: 2018, 75). Bu çalışmada kullanılan tesadüfi etkili panel modeli hata terimlerinin sabit varyans varsayımına uygunluğunu saptamak için Levene, Brown ve Forsythe testi yapılmıştır.

**Tablo 7.** Heteroskedasite Testi Sonuçları

Levene, Brown ve Forsythe Testi	
$W_0 = 2.8527252$	$Pr > F = 0.00000465$
$W_{50} = 1.4840281$	$Pr > F = 0.05531863$
$W_{10} = 2.8527252$	$Pr > F = 0.00000465$

Levene, Brown ve Forsythe test sonuçları ( $W_0$ ,  $W_{50}$  ve  $W_{10}$ ) incelendiğinde 0,05 anlamlılık düzeyine göre, (32, 198) serbestlik dereceli Snedecor F tablosu için kritik değer  $F=1,50$ 'nin altında kalmaktadır. Dolayısıyla, “birimlerin varyansları eşittir” şeklinde kurulan  $H_0$  hipotezi reddedilmektedir. Modelin etkinliğini bozabilecek bu duruma karşı, Huber, Eicker ve White tahmincisi ile homoskedastik standart hatalar elde edilebilmektedir.

#### Araştırmaya Ait Bulgular

Tesadüfi etkiler modeline göre, Huber, Eicker ve White tahmincisi ile elde edilen analiz sonuçları Tablo.8’de verilmiştir.

**Tablo.8.** Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	z - istatistiği	P değeri
DTE	2.135138	.4810594	4.44	0.000
$\Delta$ CFO	-.088002	.0346464	-2.54	0.011
$\Delta$ DEPT	.0509591	.0237069	2.15	0.032
TAXR	-.0041246	.0004842	-8.52	0.000
ROA	-.2041197	.0688028	-2.97	0.003
EBIT	.0011861	.0001733	6.85	0.000
dPDDD	-.0022789	.0008222	-2.77	0.006
ASRT	.0671201	.0237044	2.83	0.005
MVS	.0136368	.0016263	8.39	0.000
Sabit	.0476142	.0189788	2.51	0.012
$R^2$	0.3397			
Prob > chi2	0.0000		Gözlem Sayısı	231
Wald chi2(9)	6428.21			

Dirençli standart hatalarla elde edilen analiz sonuçlarına göre, kazanç yönetimi ile dönem ertelenmiş vergi gideri/geliri arasında %1 anlamlılık düzeyinde pozitif ilişki bulunmuştur. Bu sonuca

göre “H0: Kazanç yönetimi ile ertelenmiş vergi geliri/gideri arasında ilişki yoktur” hipotezi reddedilmektedir. Modelin bütün olarak kazanç yönetimini açıklama düzeyinin ( $R^2$ ), yaklaşık olarak yüzde 34 olduğu görülmektedir. Panel veri modelinde yer alan bağımsız değişkenlerin tümünün kazanç yönetimi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkisinin bulunduğu, bu değişkenlerden  $\Delta$ CFO, TAXR, ROA ve dPDDD'nin negatif yönde, DTE,  $\Delta$ DEPT, EBIT, ASRT ve MVS'nin ise pozitif yönde kazanç yönetimi ile ilişkisinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

### DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Bu çalışmada, BIST Kobi Sınai Endeksinde 2015-2021 yılları arasında sürekli işlem gören 33 firmanın kazanç yönetimi uygulamaları ile ertelenmiş vergi gideri arasındaki ilişki, panel regresyon analizi ile incelenmiştir. Bu kapsamda oluşturulan hipotezler, tesadüfi etkili modeline göre dirençli tahminci kullanılarak test edilmiştir. Modelin tahmin sonucuna göre, örneklem firmaların, tahakkuk esasına göre (Kothari vd.: 2005) ölçülen kazanç yönetimi düzeyi ile gelir tablosunda raporlanan dönemsel ertelenmiş vergi gideri arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, muhasebe standartları ile vergi otoritesinin, işletme kârına etki eden unsurları ele alış biçimine ortaya çıkan geçici farkların, kazanç yönetimi göstergesi olarak kabul edilen ihtiyari tahakkuklarla pozitif yönde ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgular, Phillips vd. (2004), Richardson ve ark (2011), Kapoutsou vd. (2015) çalışmaları ile tutarlıdır. Modelde yer alan kontrol değişkenlerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde, firmaların kazanç yönetimi düzeyine bağlı olarak, aktif karlılık oranı, faaliyet nakit akışları, efektif vergi oranı, piyasa değeri defter değeri oranının sektör ortalamasından uzaklığının azalış gösterdiği, toplam borç oranı, fvök oranı, aktif devir hızı ve piyasa değerinin satışlara oranının artış gösterdiği tespit edilmiştir.

### KAYNAKÇA

- Beneish, M. D. (2001). Earnings management: A perspective. *Managerial finance*, 27(12), 3-17.
- Burgstahler, D., & Dichev, I. (1997). Earnings management to avoid earnings decreases and losses. *Journal of accounting and economics*, 24(1), 99-126. (Çınar: 2021).
- Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). Detecting earnings management. *Accounting review*, 193-225.
- DeAngelo, L. E. (1986). Accounting numbers as market valuation substitutes: A study of management buyouts of public stockholders. *Accounting review*, 400-420.
- Dhaliwal, D. S., Gleason, C. A., & Mills, L. F. (2004). Last-chance earnings management: using the tax expense to meet analysts' forecasts. *Contemporary accounting research*, 21(2), 431-459.
- Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting horizons*, 13(4), 365-383.

- Holland, K., & Jackson, R. H. (2004). Earnings management and deferred tax. *Accounting and Business Research*, 34(2), 101-123.
- Kapoutsou, E., Tzovas, C., & Chalevas, C. (2015). Earnings management and income tax evidence from Greece. *Corporate Ownership and Control*, 12(2), 523-541.
- Kothari, S. P., Leone, A. J., & Wasley, C. E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of accounting and economics*, 39(1), 163-197.
- Mohanram, P. S. (2003). How to manage earnings management. *Accounting World*, 10(1), 1-12.
- Mulford, C.W., Comiskey, E.E. (2002), *The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices*. Canada: John Wiley & Sons. Inc
- Özçelik M. (2021). Ertelenmiş vergilerin dönem net kârına etkisinin analizi. *Mali Çözüm*, 31(164), 59 - 82.
- Phillips, J., Pincus, M., & Rego, S. O. (2003). Earnings management: New evidence based on deferred tax expense. *The accounting review*, 78(2), 491-521.
- Phillips, J. D., Pincus, M., Rego, S. O., & Wan, H. (2004). Decomposing changes in deferred tax assets and liabilities to isolate earnings management activities. *Journal of the American Taxation Association*, 26(s-1), 43-66.
- Richardson, G., & Leung, S. (2011). Family ownership control and earnings management: evidence from Hong Kong firms. *Corp Ownersh Control*, 8, 96-111.
- Schrand, C. M., & Wong, M. F. (2003). Earnings management using the valuation allowance for deferred tax assets under SFAS No. 109. *Contemporary Accounting Research*, 20(3), 579-611.
- Schipper, K. (1989). Earnings management. *Accounting horizons*, 3(4), 91.
- Scott, William R. (2006). *Financial Accounting Theory 4 Ed.* (4). United States of America: Pearson Education.
- Tatoğlu, F. (2012). *Panel Veri Ekonometrisi* (6. Baskı 2021). İstanbul:Beta.
- Ün, T. (2018). Panel veri ekonometrisi. Selahattin Güriş (Ed.), *Panel veri modellerinin varsayımlarının testi* (s. 75-100). İstanbul: Der.